

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร

The role of moral teaching in Samut Sakhon schools

พระบุญเสริม ปภัสโร* ภาษิต สุขวรรณดี*

PhraBooserm Papassaro* Bhasit Sukhawandee*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย*

Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร 2) เปรียบเทียบบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีอายุ พรรษา และการศึกษาทางโลกต่างกัน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 96 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และ มอร์แกน (Morgan) และจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาท โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือด้านวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.07 และต่ำที่สุดคือด้านการใช้สื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.97

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ที่มี อายุ พรรษา และการศึกษาทางโลกต่างกัน มีบทบาทโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมบางรูปตื่นเต้น และยังปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ได้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรหาวิธีฝึกตนเองให้เกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจว่าเราต้องทำได้และปรับตัวได้ พระสอนศีลธรรมบางรูปให้ความสนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป ทำให้นักเรียนไม่เกรงใจ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรวางตัวเป็นกลาง โดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดความเกรงใจและเป็นที่เคารพของทุกคน 2) ด้านวิธีการสอน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมบางรูปสอนแบบอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรหาวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น เล่านิทานประกอบ เป็นต้น ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน พระสอนศีลธรรม บางรูปยังสอนแบบวิธีเดิม ๆ ตลอดทั้งปีการศึกษา ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรเปลี่ยนวิธีการสอน เช่น สอนแบบสาธิตหรือสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติก็ได้ และ 3) ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน ได้แก่ บางวันจะใช้ห้องที่มีเครื่องฉาย หรือห้องคอมพิวเตอร์ในชั่วโมงเดียวกัน ทำให้ไม่ได้เรียนตามแผนการสอนที่เขียนไว้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมฯ ควรแจ้งกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่รับผิดชอบในด้านนี้ให้ชัดเจน ว่ามีความต้องการจะใช้ห้องนี้ในวันเวลาดังกล่าว หรือจัดตารางเวลาในการใช้ห้องให้ชัดเจน และน้อยที่สุดคือ บางโรงเรียนไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้พระสอนศีลธรรมฯ ไม่สามารถฉายสื่อการสอนได้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมฯ ควรมีวิธีการสอนที่หลากหลายขึ้นหรือผลิตสื่อการสอนด้วยเทคนิควิธีอื่น ๆ เช่น ภาพวาด เป็นต้น

คำสำคัญ : 1. บทบาท, 2. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.

Abstract

This research has 3 objectives; 1) to study the role of school moral teaching monk in Samutsakhon Province's school. 2) to compare the role of them within the difference of their age, year of being monk, and educations. 3) to getting recommendations and problems about the their role and teaching methods. Populations and samplings of this research are 96 persons by choosing the Kregcie's tables and use simple random sampling method. Research tool is the questionnaire and compute by statistic method as frequency, percentile, means, standard deviation and One-way ANOVA.

Research found that as follow;

1. The school moral teaching monks in Samutsakon province have acted role in 3 modes are the most level at 4.08 and while arranging high – low point of data it found that the personal mode of monk was high level at 4.22 and low level was the teaching media mode.

2. The result of hypothesis testing found that the school moral teaching monk which were difference age, year of being monk, and their education are not difference by static method.

3. The recommendations are follow 1) personal mode; some monks are very excited while they were teaching at school and have some their adaptation's problem with context of class and school so they should practice teaching and being self-confidence on the other hands some monks getting so close with some students and this mislead their students are lack of paying their respects for this case it should put the position of moral teaching monk at the appropriate ways. 2) Teaching method mode; some moral teaching monk used teaching by reading book for student that lead their student getting bored so they should teach their students by difference teaching such as telling the tale and etc. to eager student's interesting. 3) Teaching media mode; the moral teaching monk need to inform their teaching time table when they want to use computer room for teaching. There should be a variety of teaching methods or the production of teaching materials with drawings.

Keywords : Role, Buddhist moral teaching at school.

บทนำ

การศึกษาไทยในในยุคศตวรรษที่ 21 มีการปฏิรูปการศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการศึกษาจนทำให้การศึกษาในปัจจุบันมีผลกระทบต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ปรากฏได้อย่างชัดเจนในเรื่องขององค์ความรู้ที่นักเรียนมี โดยเฉพาะในด้านของพฤติกรรม การแสดงออกของเด็กไทยในยุคปัจจุบัน ที่มีการเลียนแบบจากโลกโซเชียล ในเรื่องของคำพูดและการกระทำที่

เป็นไปในทางที่ไม่ดี จนกลายเป็นปัญหาของสังคมไทยอย่างรุนแรง ทั้งนี้เกิดจากหลายโรงเรียนไม่มีพระสอนศีลธรรม เข้าไปทำหน้าที่ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักอีกวิชาหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ไม่ดีลงได้ เพราะวิชาพระพุทธศาสนานั้นได้นำเอาเนื้อหาสาระของหลักธรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนมาบรรจุในหลักสูตร แต่ทั้งนี้เนื่องจากวิชาพระพุทธศาสนา มีหน่วยกิตที่น้อยนิดเพียง 0.05 หน่วยกิต จึงทำให้การจัดตารางในการเรียนการสอนที่มอบภาระงานสอนให้กับพระสอนศีลธรรมจึงมีน้อย (บุญหนา จิมนั่ง และคณะ, 2551, หน้า 2)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวง ศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ซึ่งที่ระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 800 รูป โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา 2) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา 3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไป บูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข (คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2551, หน้า 4)

การเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำหน้าที่ในบทบาท 2 ประการ คือ บทบาทความเป็นพระภิกษุและบทบาทความเป็นครูในโรงเรียน ซึ่งสองบทบาทนี้มีความสำคัญมากในการปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน จึงเกิดคำถามขึ้นมามีว่า บทบาทความเป็นพระภิกษุที่เหมาะสมในการเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในยุคโลกาภิวัตน์นี้มีอะไรบ้าง และการเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่งผลต่อศีลธรรมของนักเรียนอย่างไร เพราะสังคมปัจจุบันนี้แตกต่างจากสังคมในอดีต พระภิกษุที่จะเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรที่จะมีบทบาทด้านใดด้านหนึ่งที่เหมาะสมในการที่จะสอนศีลธรรมแก่เยาวชนในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งมี “ปัญหาสุขภาพจิตนักเรียน” เพราะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสาร และความรู้สามารถเผยแพร่ออกไปได้ไกลทั่วทุกมุมโลก ภายในเวลาอันรวดเร็ว สังคมเกิดความสับสน ความกังวล ความทุกข์ นักวิชาการต่างลงความเห็นว่าหนทางแก้ไขก็คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาประชาชนและการพัฒนาประเทศ (จามจุรี จำเมือง, 2557, หน้า 39)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาพระสอนศีลธรรมในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการสอนศีลธรรมให้เหมาะสมสำหรับเยาวชนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีอายุ พรรษา และการศึกษาทางโลกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งหมดจำนวน 96 รูป (ศูนย์บริการวิชาการ, 2561) โดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) (สงศรี ชมพวงค์, 2553, หน้า 113) ได้กลุ่มตัวอย่าง พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งหมด จำนวน 76 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วนำมาหาอัตราส่วนของประชากร (Proportional Size) Krejcie & Morgan (1970) (สงศรี ชมพวงค์, 2553) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างแยกแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งคำตอบออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ คือ อายุ พรรษา และการศึกษาทางโลก ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อประกอบการสอน ด้านละ 6 ข้อ รวมเป็น 18 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ทำหนังสือลงพื้นที่ถึงพระเดชพระคุณ พระเทพสาครมุนี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการวิจัย และในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

4) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 76 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติบรรยาย คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์บุคลิกภาพ วิธีการสอน และการใช้สื่อประกอบการสอน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ทดสอบสมมติฐานของการวิจัย การเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ พรรษา และความรู้ทางโลก โดยทดสอบความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร โดยการหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หัตถบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีหัตถบาทโดยรวม ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือด้านวิธีการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.07 และต่ำที่สุดคือด้านการใช้สื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.97 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลหัตถบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.22	0.52	มากที่สุด
2. ด้านวิธีการสอน	4.07	0.47	มาก
3. ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน	3.97	0.42	มาก
รวม	4.08	0.38	มาก

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ที่มี อายุ พรรษา และการศึกษาทางโลกต่างกัน มีหัตถบาทโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขหัตถบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ พระสอนศีลธรรมบางรูปตื่นเต้น และยังปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ได้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรหาวิธีฝึกตนเองให้เกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจว่าเราทำได้และปรับตัวได้ พระสอนศีลธรรมบางรูปให้ความสนทสนมกับนักเรียนมากเกินไป ทำให้นักเรียนไม่เกรงใจ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรวางตัวเป็นกลาง โดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดความเกรงใจและเป็นที่เคารพของทุกคน 2) ด้านวิธีการสอน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมบางรูปสอนแบบอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรหาวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น เล่านิทานประกอบ เป็นต้น ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน พระสอนศีลธรรม บางรูปยังสอแบบวิธีเดิม ๆ ตลอดทั้งปีการศึกษา ดังนั้น พระสอนศีลธรรมควรเปลี่ยนวิธีการสอน เช่น สอนแบบสาธิตหรือสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติก็ได้ และ 3) ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน ได้แก่ บางวันจะใช้ห้องที่มีเครื่องฉาย หรือห้องคอมพิวเตอร์ในชั่วโมงเดียวกัน ทำให้ไม่ได้เรียนตามแผนการสอนที่เขียนไว้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมฯ ควรแจ้งกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่รับผิดชอบในด้านนี้ให้ชัดเจนว่ามีความต้องการจะใช้ห้องนี้ในวันเวลาดังกล่าว หรือจัดตารางเวลาในการใช้ห้องให้ชัดเจน และน้อยที่สุดคือบางโรงเรียนไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้พระสอนศีลธรรมฯ ไม่สามารถฉายสื่อการสอนได้ ดังนั้น พระสอนศีลธรรมฯ ควรหาวิธีการสอนที่หลากหลายขึ้นหรือผลิตสื่อการสอนด้วยเทคนิควิธีอื่น ๆ เช่น ภาพวาด เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาท โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมจะต้องมีบุคลิกภาพ คือลักษณะที่มองเป็นภาพรวมในตัวของผู้สอน ทั้งในด้านรูปลักษณ์ และสัทธิลักษณ์ โดยรูปลักษณ์นั้นควรมีท่วงท่าพร้อมทั้งมีอากัปกิริยามารยาทสง่า งดงาม น่าดู น่าเลื่อมใส มีคุณสมบัติภายใน หรือส่วนที่เป็นความรู้ความสามารถในการสอน โดยจัดว่ามีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและขอบเขตของกฎเกณฑ์ และหลักการที่เกี่ยวข้องและที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระราชาธรรมาภรณ์ (2547) ได้กล่าวถึงพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไว้ว่า คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จะต้องเป็นครูที่ดี คือผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะสอน และเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในการทำงานเพื่อปรับปรุงมนุษยชาติให้ดีขึ้น คุณสมบัติของครูสอนโดยทั่วไป แยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอก หรือส่วนที่เป็นบุคลิกภาพ และส่วนที่เป็นคุณสมบัติภายใน กล่าวถึงส่วนทั้ง 2 นั้น ดังนี้ 1) ส่วนที่เป็นบุคลิกภาพ คือลักษณะที่มองเป็นภาพรวมในตัวของผู้สอน ทั้งในด้านรูปลักษณ์ และสัทธิลักษณ์ โดยรูปลักษณ์นั้นควรมีท่วงท่าพร้อมทั้งมีอากัปกิริยามารยาทสง่า งดงาม น่าดู น่าเลื่อมใส ด้านสัทธิลักษณ์ คือ การใช้วาจาควรกล่าววาจาไพเราะ รู้จักใช้ถ้อยคำได้งดงาม ชัดเจน นุ่มนวล ชวนฟัง กลมกล่อม ไม่พรวด และไม่กำกวม โดยภาพรวมแล้วบุคลิกของครูผู้สอนจะต้ององอาจ ผึ่งผาย มีความเชื่อมั่นในตนเอง และ 2) ส่วนที่เป็นคุณสมบัติภายใน หรือส่วนที่เป็นความรู้ความสามารถในการสอน โดยครูจัดว่ามีคุณสมบัติภายในที่พึงประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและขอบเขตของกฎเกณฑ์ และหลักการที่เกี่ยวข้องและที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดความสามารถของบุคคลที่มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างดี รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ มีความรู้เชิงบูรณาการในศาสตร์ทั้งปวง

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบุคลิกภาพดีหรือบุคลิกภาพที่สมบูรณ์เป็นที่ปรารถนาของสังคมบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ย่อมเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของบุคคลภายในสังคม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สติธิต วงศ์สวรรค์ (2539) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่ดีว่า นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ได้ร่วมกันให้รายการของบุคคลที่มีบุคลิกภาพงามดังต่อไปนี้ 1) ความร่าเริงแจ่มใส สดชื่น 2) ความประณีต เรียบร้อย 3) ความเป็นมิตร 4) ความพอใจ ความเป็นผู้มีความรู้สึกเป็นสุขใจ 5) ความอยากช่วยเหลือคนอื่น 6) ความไม่เห็นแก่ตัว 7) ความมีอารมณ์ขัน สนุกสนาน 8) ความรอบคอบ ระมัดระวัง ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง 9) ความมานะอดทน จิตใจมั่นคง กระหายอยากรู้ 10) ความเป็นผู้มีจิตใจจะใคร่ทำอะไรถูกต้องตามสถานที่ มีสง่างาม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีการใช้สื่อประกอบการสอน เพราะว่าสื่อตัวกลางหรือพาหนะที่จะให้สิ่งหนึ่งเดินทางจากจุดต้นตอไปยังจุดหมายปลายทาง โดยจะต้องกำหนดทิศทางว่าผู้สื่อต้องการส่งอะไรให้แก่ใคร สถานการณ์ใด ข้อมูลเหล่านี้จะนำมาพิจารณาในทางเลือกสื่อให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น สื่อการสอนจึงหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนนำมาใช้ในระบบการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ วุฒิปรีสนธิ์ และคณะ

(2545) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้สื่อการสอน คือ 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง 2) เพื่อสร้างสภาพการเรียนรู้ให้คล้อยตามจริง 3) เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีคุณค่า 4) เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) เพื่อให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน และ 6) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ถูกต้อง รวดเร็ว และจดจำได้นาน

2. บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิจัย ด้านบุคลิกภาพ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะส่วนรวมของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบด้วยระบบทางร่างกายและจิตใจ กำหนดให้บุคคลนั้นมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากบุคคลอื่นทำให้เกิดพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาทั้งลักษณะภายนอกที่มองเห็น และลักษณะภายในที่แสดงออกทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระกัณฺหาวิโร (2551) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ลักษณะจำเพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงความรู้สึนึกคิด ความรู้ ความเฉลียวฉลาด ความต้องการ ความมีน้ำใจ ออกมาทางกิริยาท่าทาง มารยาท การแต่งกาย อุปนิสัย ความสำรวม อ่อนน้อมถ่อมตน และเป็นผู้วางตนเหมาะสมกับบุคคลอื่น กาลเทศะ โอกาส และสถานการณ์ต่าง ๆ กลายเป็นลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลที่มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้แตกต่างจากบุคคลอื่น และเป็นลักษณะรวมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย จิตใจ รูปร่าง เครื่องแต่งกาย กิริยามารยาท และการพูด ที่ผสมผสานเข้าเป็นลักษณะเฉพาะของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งย่อมแตกต่างจากคนอื่นทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แล้ว แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเมื่อเขาต้องการจะติดต่อสื่อสารและคบหาสมาคมกับคนอื่น เขาก็จะแสดงกิริยามารยาทออกมาแล้วคนในสังคมจะเป็นผู้ตัดสินว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม หรือจำแนกว่าเขาเป็นคนดีหรือเลวได้โดยสังเกตจากบุคลิกภาพประจำตัวของคนนั้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อที่ 1 ท่านมุ่งหมั่นจิวรเรียบริ้อย และเหมาะสมกับสมณะสารูป ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีการมุ่งหมั่นจิวรเรียบริ้อยดี มีความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเองเหมาะสมแก่สมณะสารูป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉันทนิช อัศวนนท์ (2530) ได้กล่าวว่าบุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก พิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ความมั่นใจ ผู้มีบุคลิกภาพดีจะมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้นทำให้กล้าแสดงออก 2) การคาดหมายพฤติกรรม ถ้าทราบว่าบุคคลนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร จะทำนายได้ว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร 3) การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคลิกภาพช่วยให้สามารถรู้จักเข้าใจบุคคลแต่ละคนได้ 4) การตระหนักมีเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพทำให้คนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เป็นของตนเอง 5) การปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสถานการณ์ได้ดีขึ้น 6) ความสำเร็จ คนที่มีบุคลิกภาพดี เป็นพื้นฐานแห่งความศรัทธา เชื่อถือได้รับความร่วมมือ สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และ 7) การยอมรับของกลุ่ม บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อที่ 6 ท่านปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน มีความสามารถในแต่ละด้านก็แตกต่างกันด้วย เป็นแบบเฉพาะตัว ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉันทนิช อัศวนนท์ (2530) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของบุคลิกภาพเป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะต่าง ๆ ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ส่วนประกอบบุคลิกภาพออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) อุปนิสัย เป็นสิ่งที่กระทำบ่อย ๆ จนเกิดความเคย

จีนมีลักษณะที่เป็นคุณสมบัติประจำตัวบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความเอื้ออาทร 2) อหิงสา เป็นกิริยาที่แสดงออกมาพร้อมกับอารมณ์ เช่น ความสุขุมเยือกเย็น ความใจร้อน 3) ความสามารถ เป็นสิ่งที่อยู่เฉพาะในตัวบุคคลและพร้อมที่จะแสดงออกมา เมื่อโอกาสอำนวย เช่น กีฬา ดนตรี การเรียน 4) ความสนใจ เป็นความรู้สึกที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่จะเข้าหาสิ่งเร้านั้น เช่น แฟชั่น งานบ้าน นันทนาการ และ 5) โครงสร้างทางร่างกาย เป็นลักษณะรูปร่างหรือโครงสร้างร่างกายอย่างแท้จริง เช่น อ้วนเตี้ย ผอมสูง สมส่วน เป็นต้น

2) ผลการวิจัย ด้านวิธีการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาทในการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมมีวิธีการสอนที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น วิธีการสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม วิธีการสอนจึงเป็นภารกิจที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงสามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสุนทรธรรมโสภณ, รศ.ดร. (วิเชียร ปญญาวุฒิ) (2545) ได้กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ และต่อเนื่องกัน เพราะการจัดการสอนก็เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์เกิดการเรียนรู้ การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมความสามารถของผู้สอนและผู้เรียนเอง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ และการทำตามบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ของแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพจำต้องประกอบด้วยองค์ประกอบด้วย 1) ครู การสอนที่ดี มีประสิทธิภาพ สมบูรณ์ตามหลักสูตร และจุดประสงค์ที่ดีมีคุณค่าและหลักสูตร คือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้สอนไปในด้านดีอย่างถาวร 2) ผู้เรียน จะต้องให้ความร่วมมือเต็มที่ แม้วิชานั้นจะไม่ชอบก็ตาม 3) สิ่งที่จะสอนเนื้อหาวิชาการ ที่ดีมีจุดประสงค์ครบถ้วนเต็มตามหลักสูตร 4) จุดประสงค์ของการสอน มุ่งหวังให้การสอนแต่ละครั้งมีผลให้ผู้สอนพัฒนาเจริญก้าวหน้าทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา 5) ประสบการณ์พื้นฐาน ที่มีของผู้เรียน ความพร้อมและวุฒิภาวะทางด้านการเรียนรู้ 6) วิธีสอน กระบวนการทางการจัดประสบการณ์ นวัตกรรมและสื่อที่ดี และ 7) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพ ขององค์ประกอบด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อที่ 7 ท่านมีความพร้อม และมีแผนการสอนก่อนเข้าสอนเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้ทำการข้อตกลงกับนักเรียนก่อนสอน และมีการวางแผนการสอนไว้ เพื่อจะได้เข้าใจตรงกันในเรื่องการเรียนการสอนว่าจะสอนตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา เพื่อที่จะให้นักเรียนได้รับรู้และมีความเข้าใจจากยากไปหาง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวการสอนพุทธวิธีในการสอนของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). ข้อที่ 6 วิธีสอนแบบเบญจชั้น การสอนแบบเบญจชั้น ใช้หลักการยึดมั่น ถ้อยมั่นในชั้น 5 อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ขึ้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ขั้นรูป) โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึก เป็นสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์ 2) ขึ้นรับรู้ (ขั้นเวทนา) ครูควบคุมการสัมผัสให้นักเรียนได้สัมผัสโดยอายตนะทั้ง 6 ให้ถูกช่องทางรับรู้อย่างแท้จริง และใช้คำถามการเรียนการสอนในการรับรู้ 3) ขึ้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้สึก (ขั้นสัญญา) ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนคิดแยกแยะ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหนเมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ 4) ขึ้นตัดสินใจความดีงาม (ขั้นสังขาร) เป็นขั้นที่นักเรียนพิจารณาความผิด ความถูก ความดีงาม ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติ และไม่ควรประพฤติ และ 5) ขึ้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ขั้นวิญญาณ) เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อโน้มน้าความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตน เป็นคำถามให้นักเรียนตอบโดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อที่ 12 ท่านสอนให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธที่ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงหน้าที่การปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี มีความประพฤติเหมาะสมกับการเป็นชาวพุทธที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวการสอนของพุทธวิธีในการสอนของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544 ข้อที่ 8 วิธีสอนตามหลักพุทธศุทธ กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพุทธศุทธ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างศรัทธา การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ 2) การฝึกฝนทักษะภาษาตามหลักการพุทธศุทธ คือ การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน การฝึกปรือ การฝึกฝน การฝึกคิด พิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง การฝึกสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง และนำไปใช้ได้จริง และ 3) การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร คือการวัดประเมินตนเอง การวัดประเมินโดยเพื่อนนักเรียน การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตร

3) ผลการวิจัย ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้ใช้สื่อการสอนเป็นตัวการช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน ให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน และตรงกับจุดมุ่งหมาย ประสพการณ์ของผู้เรียน และระดับชั้นของผู้เรียน และมีลักษณะที่น่าสนใจ น่าติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์ และคณะ (2530) ได้กล่าวถึงการเลือกใช้สื่อได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ครูจึงควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้ 1) การเลือกสื่อ เพื่อนำมาประกอบการสอนนั้น นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าเลือกสื่อที่ไม่เหมาะสมมาใช้แล้ว ก็จะมีส่วนทำให้การสอนนั้นไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ ดังนั้น ครูจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ ก) ให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน และตรงกับจุดมุ่งหมาย ข) เหมาะสมกับความรู้และประสพการณ์ของผู้เรียน ค) เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน ง) มีลักษณะที่น่าสนใจ น่าติดตาม จ) มีวิธีใช้และเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก ฉ) เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรจะต้องรู้และเข้าใจ ช) ใช้เวลาไม่นานจนเกินไป ซ) จะต้องช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและมีคุณค่าต่อผู้เรียน ฌ) ช่วยเสริมทักษะแก่ผู้เรียน ญ) มีเทคนิคในการทำที่ดี ทั้งในเรื่องของเสียง ภาพ ขนาด ความเป็นจริง และเร้าความสนใจ ฎ) เป็นสื่อที่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ฏ) ใช้สื่อให้คุ้มค่ากับเวลา และการลงทุน 2) การเตรียมสื่อการสอน สิ่งสำคัญที่จะต้องเตรียมมีอยู่ 3 อย่างด้วยกันคือ ก) การเตรียมตัวผู้สอน คือ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องเกี่ยวข้องให้แม่นยำพิจารณาสิ่งที่อาจเป็นปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ตรวจสอบสื่อที่เลือกมาอีกครั้งว่าสื่อเหล่านั้นมีความเหมาะสมและตรงกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ เตรียมการทดลองใช้สื่อและตรวจสอบสื่อให้เรียบร้อยและปลอดภัย เตรียมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนได้ร่วมปฏิบัติ ข) การเตรียมผู้เรียน คือ แจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าว่าจะมีกิจกรรมอะไรและควรจะต้องสังเกตอะไรในขณะที่เรียนบ้าง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน ค) การเตรียมชั้นเรียน คือ ต้องเตรียมโต๊ะเก้าอี้ให้เพียงพอ และนั่งในลักษณะที่จะทำให้มองเห็นได้ชัดเจนอย่างทั่วถึง จัดตั้งโต๊ะ พร้อมทั้งดู แสง เสียง สิ่งรบกวน และบรรยากาศให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อที่ 15 ท่านใช้ข่าวสารต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร เป็นสื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ได้ใช้สื่อข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นสื่อประกอบการสอน ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นเพราะอะไร ให้ข้อคิดอย่างไร และมีแนวทางป้องกันอย่างไร อย่างนี้เป็นต้น และร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ และสรุปเหตุการณ์เหล่านั้นร่วมกัน ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดของซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์ และคณะ (2530) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้สื่อประกอบการสอน คือ 1) ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง 2) ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ น่าเรียนสนุกสนานและเพลิดเพลิน 3) ช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้อย่าง

แม่นยำ 4) ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง 5) ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกันและเข้าใจเหมือนกัน 6) ทำสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น 7) ช่วยสร้างแรงจูงใจและสร้างความสนใจ 8) ช่วยเสริมสร้างความคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน 9) ช่วยประหยัดเวลาในการสอน 10) ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง 11) ช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน 12) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลาย ๆ ด้าน 13) ช่วยจำกัดเวลา ระยะทางและขนาดได้ เช่น ก) ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลง ข) ทำในสิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เร็วขึ้น ค) ย่อสิ่งที่ใหญ่ให้เล็กลง ง) ขยายสิ่งที่เล็กให้ใหญ่ขึ้น จ) นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาในปัจจุบันได้ ฉ) นำสิ่งที่อยู่ห่างไกลมาศึกษาได้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อที่ 16 ท่านได้เปิดวิดีโอเกี่ยวกับพุทธประวัติ (ฉบับการ์ตูน) ให้นักเรียนดูในบางสัปดาห์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ยังมีการใช้สื่อประกอบการสอนอย่างอื่น ๆ อีก เช่น ภาพการ์ตูน หรือรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญนั้น ๆ หรือให้นักเรียนสืบค้นหาภาพ (วาดภาพ) ที่ตนเองต้องการนำมาบรรยายสีตามที่ต้องการ ว่ามีความหมายอย่างไร ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดของ ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์ และคณะ (2530) ได้ให้ความสำคัญของสื่อการสอนว่า มีความสำคัญต่อการสอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเหตุผลว่า 1) ประสิทธิภาพทางการศึกษาเปลี่ยนไป โดยที่ปัจจุบันนี้ประสิทธิภาพทางการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาด้วยตนเองให้ได้รับประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด ดังนั้นสื่อการสอนจึงเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น 2) ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีมากขึ้น ผู้เรียนจึงต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่กว้างขวางมากขึ้น โดยใช้เวลาให้น้อยลง สื่อการสอนจึงเข้ามามีบทบาทในเรื่องของเวลาและความเข้าใจได้ 3) สื่อการสอนช่วยให้ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เหมาะสมตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล รวมทั้งเหมาะสมกับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) ด้านบุคลิกภาพ จากผลการศึกษา พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด จึงควรรักษาด้านบุคลิกภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร ให้มีความเหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนรุ่นต่อไป

2) ด้านวิธีการสอน จากผลการศึกษา พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาทอยู่ในระดับมาก จึงควรปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลายวิธี เพื่อให้นักเรียนสนใจในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเล่นิทาน หรือแสดงบทบาทสมมติ

3) ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน จากผลการศึกษา พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดสมุทรสาคร มีบทบาทอยู่ในระดับมาก จึงควรปรับปรุงและพัฒนาการใช้สื่อประกอบการสอน เพราะว่าการใช้สื่อเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบการสอน โดยเฉพาะในวัยเด็ก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สื่อเป็นตัวช่วยที่จะทำให้เด็กสนใจในเรื่องที่จะสอนในเรื่องนั้น ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สื่อประกอบการสอน จะทำให้เด็กมีความสนใจ และเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

- 1) ควรศึกษาวิจัย “เรื่อง การปรับตัวของพระสอนศีลธรรมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน” เพื่อให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้มากน้อยอย่างไร
- 2) ควรศึกษาวิจัย “เรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนในการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ในจังหวัดนครปฐม” เพื่อจะได้อ่านนักเรียนมีการปฏิบัติตนเป็นอย่างไร
- 3) ควรศึกษาวิจัย “เรื่อง ประสิทธิภาพการใช้สื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อทราบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการใช้สื่อประกอบการสอนเป็นอย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2551). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จามจุรี จำเมือง, สถิตชัย วรานนท์วนิช และอุษณีย์ จำเมือง. (2557) **คู่มือเตรียมสอบผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไฮแอตพัลลิกซ์,
- ฉันทนิช อัครนนท์. (2530). **การพัฒนาบุคลิกภาพ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ.
- บุญหนา จิมาโนง และคณะ. (2551). “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9”. รายงานการวิจัย. สำนักวิชาการ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- พระกัญญาณวิโร. (แซ่ฮ้อ, 2551). “ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2550”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปญญาวุฑโฒ). (2545). **หลักการสอน**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชรัตนมงคล. (มนตรี ยางอิสาร, 2547). “ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระวีวรรณ วุฒิประสิทธิ์ และคณะ. (2530). **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษาสำหรับครูทางวิทยุไปรษณีย์ กรมการฝึกหัดครู.

ศูนย์บริการวิชาการ. สถิติข้อมูลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2561, (อัดสำเนา)

สงศรี ชมภูวงศ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สถิต วงศ์สุวรรณค์. (2539). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพิทยา.